

Донецький національний університет імені Василя Стуса
Навчально-науковий інститут психології
Кафедра кризової та клінічної психології
СИЛАБУС
навчальної дисципліни «ПСИХОЛОГІЯ ТРАВМИ»

Кількість кредитів ЄКТС	5 кредитів ЄКТС
Період викладання	2 семестр
Рівень вищої освіти	другий
Спеціальність	053 Психологія
Освітня програма	ОП Реабілітаційна психологія в надзвичайних ситуаціях
Викладач(і)	Соловей-Лагода Оксана Анатоліївна, к. психол.наук, доцент
Профайл викладача(ів)	https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=ngdU2UEAAAAJ
Доступ до матеріалів курсу	
Контактна інформація	o.solovei-lahoda@donnu.edu.ua

Анотація

ОК «Психологія травми» є дисципліною вільного вибору студентом та розрахована на ознайомлення з основними поняттями, підходами та моделями у розумінні психології травми, а також на практичне опанування конкретними методами та техніками опрацювання травматичного досвіду серед військових та цивільних.

Метою вивчення навчальної дисципліни є вивчення понять «травма» та «травмуючі ситуації», ознайомлення із особливостями проживання травматичного досвіду у осіб різних вікових категорій, формування навичок надання психологічної допомоги особам в ситуації невизначеності і непередбачуваності.

Завданням вивчення дисципліни «Психологія травми» є:

1. розкрити зміст основних понять курсу;
2. диференціювати типи психотравмуючих ситуацій та форм поведінки людей в таких ситуаціях;
3. ознайомити із видами травм, особливостями дитячих травм та їх наслідками в дорослому житті;
4. ознайомити здобувачів із коморбідностями психотравми, визначити основні види, рівні реакцій на травматичну ситуацію, значення сімейного та інтерперсонального контексту при психологічних травмах;
6. розкрити проблеми суїцидальної поведінки, як реакції людини на психотравмуючу ситуацію;
7. розкрити основні проблеми поведінки особистості при ПТРС, у ситуаціях втрат та ускладненого горювання;
8. ознайомити здобувачів із основними шляхами виходу із травматичних ситуацій та профілактики розвитку посттравматичного стресу, опрацювання травматичного досвіду, інтеграції травматичної пам'яті та плеканням посттравматичного зростання.

Загальні компетентності (СК):

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
ЗК5. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
ЗК11. Здатність встановлювати, підтримувати ділові та міжособистісні комунікації у галузі психології та інших сферах життя.

Фахові компетентності (СК):

СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та/або практики.
СК3. Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.
СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.
СК5. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.
СК6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.
СК7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.
СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.
СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.
СК11. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.
СК13. Здатність розробляти та застосовувати превентивні та корекційні програми збереження психологічного здоров'я людини.

Програмні результати навчання, які формує навчальна дисципліна за освітньою програмою.

ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.
ПР4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.
ПР5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.
ПР6. Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.
ПР8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.
ПР9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.
ПР13. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.
ПР14. Диференціювати типи екстремальних ситуацій і форми поведінки людей в цих ситуаціях, прогнозувати можливі наслідки впливу певних екстремальних чинників на людину.
ПР15. Вміти надавати кваліфіковану психологічну допомогу особистості у кризовому стані для активізації ресурсів її життєстійкості.

Організація та оцінювання навчання визначена «Порядком оцінювання знань здобувачів вищої освіти у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса» та «Положенням про організацію освітньої діяльності у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса». Форми поточних і підсумкових контролів – розв’язання тестів, кейсів, прикладні завдання – спрямовані на засвоєння методів, методик і технік діагностики професійних схильностей, здібностей, навиків. За результатами роботи протягом семестру здобувачеві надається можливість отримати 100 балів сумарно за всі види навчальної діяльності.

Організація навчання за дисципліною відбувається в наступних форматах:
1) аудиторні заняття (лекції, практичні); 2) самостійна робота здобувача під керівництвом викладача. Аудиторні заняття реалізуються відповідно до наступного календарного плану викладання дисципліни, конкретні дати відповідають розкладу занять і графіку навчального процесу.

Календарний план викладання дисципліни ПСИХОЛОГІЯ ТРАВМИ

Тиждень/ дата/ години	Тема	Форма проведення заняття	Завдання для практикумів і СРС	Термін виконання (дата і час)	Мак кількість балів
МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ (37 балів)					
1-й тиждень, 4 години	Тема 1. Поняття та види психотравми. Класифікація психотравмуючих ситуацій	Лекція Практичне заняття	Теоретичні питання: 1. Поняття психічної травми. 2. Травматичні ситуації: поняття, класифікації. 3. Типологія психотравм та їх характеристика. 4. Наслідки психотравми для психіки та тіла. Практичні завдання: Прочитати книгу Марії Матіос «Солодка Даруся». Визначити тип травми у головної героїні. Чи наявні якісь коморбідності у Дарусі? Описати симптоми, що проявляються у головної героїні та методи додання цих симптомів. Оформити у вигляді таблиці, презентації.	1-й тиждень	5
2-й тиждень, 2 години	Тема 2. Нейробіологія травми. Історія вивчення психо-травми.	Лекція	Теоретичні питання для самостійної роботи: 1. Історичні аспекти проблеми психічної травми. 2. Нейроендокринні, нейрохімічні та нейроанатомічні особливості прояву психотравми. 3. Нейробіологічні процеси при психотравмуючій ситуації. Вебінар «Нейробіологія травми» Пол Мілер Paul Miller https://www.youtube.com/watch?v=	2-й тиждень	5

			SkinA_HNFp8		
3-й тиждень, 4 години	Тема 3. Колективна травма.	Лекція Практичне заняття	Теоретичні питання: 1. Поняття колективної травми. Історичні аспекти проблеми колективної травми. 2. Поняття, що описують колективну травму та їх характеристика. 3. Теорії колективної пам'яті та їх роль у трактуванні колективної травми. 4. Психологічні реальності, пов'язані з травмою та їх характеристика. 5. Принципи тяжкості колективної травми та її наслідків. 6. Типи реагування на колективну травму. Практичні завдання: 1. Навести приклади історичної, трансгенераційної, національної та культуральної травми та приклади опрацювання колективної травми, вказуючи конкретні дії та методи опрацювання. 2. Перегляньте художній фільм «Щедрик» в осмислення національної історії травми та зцілення, стійкості та зростання. Напишіть власні думки та рефлексію на основі переглянутого фільму. Які уроки ми можемо винести з цієї стрічки? Що як фахівці ви візьмете для себе з цього фільму? 3. Проаналізуйте та охарактеризуйте наслідки колективної	3-й тиждень	5

			травми (Голодомор (1932-1933 рр.), Друга світова війна (1939-1945 рр.), Голокост, Чорнобильська катастрофа (1986), Революція гідності, Російсько-українська війна (2014 - дотепер). Чи є якісь позитивні моменти/наслідки цієї травми? Якщо так, то в чому це проявлялось/проявляється? Які ви бачите шляхи/методи опрацювання цієї колективної травми?		
4-й тиждень, 2 години	Тема 4. Травми розвитку та теорії прив'язаності	Лекція	Теоретичні питання для самостійної роботи: 1. Травма розвитку: загальна характеристика. 2. Сутність, структура та зміст теорій прив'язаності. 3. Роль порушення прив'язаності у формуванні дитячої травми. Вебінар «Особливості психології дітей, що пережили комплексну травму розвитку» - https://www.youtube.com/watch?v=uQ6BAjwDncs Вебінар «ДОВЕРБАЛЬНА ТРАВМА/Ознаки та особливості психотерапевтичної роботи» - https://www.youtube.com/watch?v=HgFRsB33coA	4-й тиждень	5
5-й тиждень, 4 години	Тема 5. Дитяча травма. Вікові особливості дитячої травми.	Лекція Практичне заняття	Теоретичні питання: 1. Поняття дитячої травми. 2. Вікові особливості переживання дитячої травми. 3. Чинники розвитку дитячої травми.	5-й тиждень	5

			4. Проблема травматичних спогадів. 5. Нейробіологічні механізми при травматичному досвіді дитини. Практичні завдання: 1. Перегляньте відео про дитячу травму і її вплив на мозок дитини. https://www.youtube.com/watch?v=NPK0P4LCpF4 2. Опрацюйте кейси до практичного заняття. Результати представте у вигляді документу, презентації тощо (кейси додаються окремим файлом).		
6-й тиждень, 2 години	Тема 6. Особливості роботи з психотравмою у дорослих та дітей	Лекція	Теоретичні питання для самостійної роботи: 1. Основні рекомендації протоколу NICE у роботі з травмою. 2. Протокол ТФ КПП: фаза стабілізації, фаза опрацювання травматичного досвіду, фаза відновлення. 3. Трох-компонентний підхід в опрацюванні травматичного досвіду. 3.1. Роль психоедукації, безпеки та терапевтичного стосунку в опрацюванні травматичного досвіду. 3.2. Техніки коупінгу з симптомами ПТСР 3.3. Реорієнтація в теперішній ситуації як умова опрацювання травматичного досвіду. 3.4. Техніки активації ресурсів та залучення соціальної підтримки 4. Принципи та правила	6-й тиждень	5

			опрацювання травми. 5. Етапи опрацювання травматичного досвіду (рескрипція в уяві, побудова наративу, реструктуризація, опрацювання «гарячих точок», поділитись історією).		
6-й тиждень	Модульна контрольна робота 1			6-й тиждень	7
МОДУЛЬ 2. ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ НАСЕЛЕННЯ (63 бали)					
7-й тиждень, 4 години	Тема 7. Посттравматичний стресовий розлад як наслідок психотравмуючої ситуації	Лекція Практичне заняття	Теоретичні питання: 1. Нейробіологічна модель симптомів ПТСР. 2. Сутність і види посттравматичного стресового розладу (ПТСР). 3. Симптоми ПТСР. 4. Критерії ПТСР відповідно класифікатору DSM-5 та МКХ-11. 5. Стадії формування постстресових порушень та фази розвитку ПТСР. 6. Протоколи допомоги при ПТСР. Практичні завдання: 1. Ознайомитись із Протоколом з діагностики та терапії ПТСР Національного інституту клінічної майстерності Великобританії (NICE) 2. Перегляньте 14 серію (2 сезон) фільму « Теорія брехні » та виконайте такі завдання: https://uakino.club/series/5788-teorya-brekhni.html 1) Заповніть таблицю	7-й тиждень	5

			симптомів, що спостерігаються в головного героя цієї серії 2) Опишіть психологічні методи, що застосовувались у роботі з головним героєм. 3) Запропонуйте власну стратегію психологічної допомоги головному героєві та опишіть запропоновані методи та техніки. 3. Перегляньте відео про ПТСР у військових та цивільних. Зробіть список важливих тез для вас з кожного відео. https://www.youtube.com/watch?v=EuBlntcLGyw https://www.youtube.com/watch?v=q814j69cn24		
8-й тиждень, 2 години	Тема 8. Особливості менеджменту симптомів ПТСР	Лекція	Теоретичні питання для самостійної роботи: 1. Менеджмент інтрузивних симптомів. 2. Менеджмент тригерів. Дискримінація тригерів. 3. Менеджмент негативних автоматичних думок 4. Робота з проблемними способами емоційної регуляції.	8-й тиждень	5
9-й тиждень, 4 години	Тема 9. Суїцидальна поведінка як форма реагування на травму	Лекція Практичне заняття	Теоретичні питання: 1. Визначення поняття суїцид, суїцидальна поведінка, суїцидальні ідеації. 2. Детермінанти та динаміка суїцидальної поведінки. 3. Розпізнання суїцидальної	9-й тиждень	5

			небезпеки. Практичні завдання: Заповнити для себе «Шкалу причин для життя». Проаналізувати результати за шкалою. Написати рефлексії щодо вражень, складнощів заповнення шкали.		
10-й тиждень, 2 години	Тема 10. Особливості роботи з суїцидальними думками та намірами	Лекція	Теоретичні питання для самостійної роботи: - Оцінка суїцидального ризику та психологічна допомога при потенційному суїциді. - Алгоритм кризового втручання при суїцидальних думках Практичні завдання: - Перегляньте відео «Світ навиворіт. СУЇЦИД» (папка «Відео до курсу») та розробіть алгоритм кризового втручання при суїциді у дорослих та дітей/підлітків. Представте у вигляді буклету/інфоргафіки/дорожньої карти.	10-й тиждень	5
11-й тиждень, 4 години	Тема 11. Депресії як наслідок травматичного інциденту	Лекція Практичне заняття	Теоретичні питання: - Нейробіологічні основи депресій. - Класифікація та симптоматологія депресій. - Типологія депресивних розладів. - Психологічна допомога при депресіях. Практичні завдання: - Переглянути відео-матеріали про депресію. Написати коротку	11-й тиждень	5

			рефлексію (5-10 речень) на основі переглянутого матеріалу. Що було корисним? Що нового почули? На що змінили погляд тощо? https://www.youtube.com/watch?v=d6SKIpKQrz0 https://www.youtube.com/watch?v=4iiD8-Tjt9I 2. Підібрати інструментарій для діагностики депресії у дорослих та дітей/підлітків, надіслати перелік та бланки методик/шкал викладачу для оцінювання.		
12-й тиждень, 2 години	Тема 12. Психологічні особливості роботи з депресією психотравми внаслідок	Лекція	Теоретичні питання для самостійної роботи: 1. Цикл депресивних румінацій і робота з ним. 2. Цикл депресивних дій і робота з ним. 3. Цикл не вирішення проблем і робота з ним. 4. Цикл зменшення активностей і робота з ним. 5. Цикл соціальних проблем і робота з ним. 6. Цикл проблемних способів емоційної регуляції і робота з ним. 7. Цикл проміжних глибинних переконань і робота з ним. 8. Типовий протокол терапії при депресії.	12-й тиждень	5
13-й тиждень, 4 години	Тема 13. Травма втрати. Психологічна допомога у процесі горювання.	Лекція Практичне заняття	Теоретичні питання: 1. Визначення поняття горе. 2. Форми горя. 3. Симптоми переживання горя. 4. Особливості роботи з горем.	13-й тиждень	5

			5. Етапи психологічної допомоги при роботі з горем. 6. Ускладнене горе. Практичні завдання: Переглянути український фільм «Я працюю на цвинтарі» (2021). Напишіть власні думки та рефлексію на основі переглянутого фільму. Про що цей фільм? Які уроки ми можемо винести з цього фільму? Які типи реагування на втрату представлено в фільмі? Відповідь обґрунтуйте та проілюструйте прикладами з фільму. Переглянути фільм про втрату «Фрагменти жінки (Pieces of a Woman (2020))». Написати власні рефлексії після перегляду. Які типи реагування на втрату представлено в фільмі? Відповідь обґрунтуйте та проілюструйте прикладами з фільму.		
14-й тиждень, 2 години	Тема 14. Вікові особливості переживання горя.	Лекція	Теоретичні питання для самостійної роботи: 1. Переживання горя дітьми. 2. Фази дитячого горя. 3. Неуспішне горе у дітей. 4. Відмінності у дитячих реакціях на смерть залежно від етапу розвитку. Практичні завдання: 1. Опрацювати посібник «Як допомогти дитині пережити втрату» (2023) 2. Переглянути відео про допомогу дорослим та дітям у	14-й тиждень	5

			пережитті втрати. Представити у вигляді презентації/інфографіки основні тези за темою. https://www.youtube.com/watch?v=OlTc9s1-Ux4 https://www.youtube.com/watch?v=eh7uOUSUVug		
15-й тиждень, 4 години	Тема 15. Психологічна робота з подолання бойової травми	Лекція Практичне заняття	Теоретичні питання: 1. Діагностика ПТСР у учасників військових дій. 2. Психологічні проблеми, з якими стикаються учасники бойових дій. 3. Особливості психологічного консультування учасників бойових дій. 4. Методи роботи з учасниками бойових дій. Практичні завдання: 1. Перегляньте фільм «<i>Дякуємо за вашу службу</i>» (“Thank you for your service”, 2017) та виконайте наступні завдання: заповніть таблицю симптомів, що спостерігаються в головних героїв; опишіть коморбідності, які має кожен герой фільму; проаналізуйте яким чином герої долають ці супутні труднощі в фільмі. 2. Підібрати інструментарій для діагностики ПТСР у військовослужбовців/ветеранів. Надіслати перелік та бланки методик/шкал викладачу для	15-й тиждень	5

			оцінювання.		
16-й тиждень, 2 години	Тема 16. Особливості реінтеграції учасників бойових дій до мирного життя	Лекція	Теоретичні питання для самостійної роботи: 1. Особливості реінтеграції учасників бойових дій в організації. 1. Особливості реінтеграції учасника бойових дій у родині. 2. Програми та протоколи реінтеграції учасників дій: досвід України та зарубіжний досвід. Практичні завдання: 1. Опрацювати посібник «Соціально-психологічна підтримка адаптації ветеранів: посібник для ведучих груп» та зафіксувати ключові моменти, представити у вигляді презентації, інфорграфіки, «дорожньої карти».	16-й тиждень	5
17-й тиждень, 4 години	Тема 17. Напрями психотерапії у роботі з психотравмою	Лекція Практичне заняття	Теоретичні питання: 1. Особливості, принципи та етапи психотерапевтичної роботи з клієнтами, які перенесли травмуючу ситуацію. 2. Програми психотерапевтичної допомоги клієнтам, які перенесли травмуючу ситуацію. 3. Методи роботи психолога з травмуючими ситуаціями. 4. Напрями психотерапії в роботі з клієнтами, які перенесли травмуючу ситуацію (КПТ, ТФ КПТ, EMDR-терапія, тілесно-орієнтована терапія, гештальт-терапія, арт-терапія).	17-й тиждень	3

			Практичні завдання: підібрати 10 технік з будь-якого напрямку психотерапії для роботи на різних етапах опрацювання травматичного досвіду. Обґрунтуйте на якому з етапів опрацювання травматичного досвіду доречно використовувати запропоновану вами техніку.		
16-й тиждень	Модульна контрольна робота 2			16-й тиждень	8

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Дисципліна залікова

Формою підсумкового контролю з дисципліни є залік. Максимальна кількість балів за залік – 100 балів. Здобувачі мають можливість отримати від 0 до 100 балів протягом семестру сумарно за всі види практичних та лабораторних робіт відповідно до критеріїв оцінювання з дисципліни, що доводяться до відома здобувачів освіти на першому занятті.

Підсумковий контроль відбувається за схемою накопичення балів протягом семестру. Здобувач отримує 100 балів протягом семестру за: роботу на практичних заняттях та виконання модульних контрольних робіт.

Види робіт, що демонструють здобуті здобувачем вищої освіти результати навчання	Критерії оцінювання
Практичні заняття	Максимальний бал – 5 балів. Ієрархія отримання балів передбачає 5 рівнів: Високий (5 балів): студент повністю розкриває тему, бере активну участь в обговоренні теоретичних питань, доповнює відповіді одногрупників, висловлює власну думку щодо тих чи тих політичних явищ, робить висновки, використовує правильну термінологію. Середній (4 бали): студент частково розкриває тему, бере активну участь в обговоренні теоретичних питань, доповнює відповіді одногрупників, проте не робить власних висновків, вдається до не критичних помилок у вживанні термінології. Достатній (3 бали): студент дає відповідь на одне теоретичне питання, не розкриває повністю тему практичного заняття, робить спорадичні короткі доповнення до відповідей одногрупників, вдається до помилок у вживанні термінології. Низький (1-2 бали): студент не бере активної участі у обговоренні теоретичних питань, робить короткі доповнення до відповідей одногрупників, робить помилки у використанні термінології. Не задовільний (0 балів): студент не відповідає на практичному занятті, не бере активної участі в обговоренні теоретичних питань, не володіє термінологією.
Модульний контроль (МКР 1, МКР 2)	Максимальна кількість балів – 15 балів 0,5 бала за кожну вірну відповідь (МКР 1- 14 тестових завдань x 0,5 бал = 7 балів. МКР 2 - 16 тестових завдань x 0,5 бал = 8 балів)

Схема оцінювання результатів навчальних досягнень

Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за бальною шкалою, що використовується в університеті	Оцінка за національною шкалою
A	100-90	5 (відмінно)/ зараховано
B	82-89	4 (добре)/ зараховано
C	75-81	4 (добре) / зараховано
D	67-74	3 (задовільно) / зараховано
E	60-66	3 (задовільно) / зараховано
FX	0-59	2 (незадовільно)/ незараховано

Оцінювання результатів навчальних досягнень за навчальною дисципліною здобувачів вищої освіти здійснюється за критеріями, що впроваджені в університеті. Загальна оцінка визначається як сума балів за всі виконані завдання.

Схема нарахування балів розроблена викладачем відповідно до Порядку оцінювання здобувачів вищої освіти у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса - <https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2021/02/poryadok-oczinuvannya-znan-zdobuvachiv-vyshhoyi-osvity.pdf>

Політика щодо дедлайнів та перескладання.

Завдання для самостійної роботи з кожної теми виконуються протягом тижня до наступного практичного завдання, за невчасне виконання кількість балів зменшується.

Здобувачі, які навчаються за індивідуальним графіком повинні здавати завдання відповідно до узгодженого графіку очно, або за допомогою Microsoft Teams, Outlook, Moodle.

Виконання завдання із порушенням дедлайну без поважних причин зменшує оцінку з теми на 25 % за кожен повний тиждень затримки.

Дотримання вимог академічної доброчесності

Відповідно до Закону України «Про освіту» академічна доброчесність - це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. Дотримання академічної доброчесності передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації. Основні засади дотримання академічної доброчесності у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса відображено за покликанням <https://drive.google.com/drive/folders/1pbDJWc1Rgz0x-rwRTLLeunp-WuJ7i7Ny>; <https://www.donnu.edu.ua/uk/komisiya-z-pitan-akademichnoyi-dobrochesnosti-ta-korporativnoi-etiki/>

Орієнтовні питання до заліку

1. Поняття психічної травми.
2. Травматичні ситуації: поняття, класифікації.
3. Типологія психотравм та їх характеристика.
4. Наслідки психотравми для психіки та тіла.
5. Історичні аспекти проблеми психічної травми.
6. Нейробіологічні процеси при психотравмуючій ситуації.
7. Поняття колективної травми. Історичні аспекти проблеми колективної травми.
8. Поняття, що описують колективну травму та їх характеристика.
9. Теорії колективної пам'яті та їх роль у трактуванні колективної травми.
10. Психологічні реальності, пов'язані з травмою та їх характеристика.
11. Принципи тяжкості колективної травми та її наслідків.
12. Типи реагування на колективну травму.
13. Травма розвитку: загальна характеристика.
14. Сутність, структура та зміст теорій прив'язаності.
15. Роль порушення прив'язаності у формуванні дитячої травми.
16. Поняття дитячої травми.
17. Вікові особливості переживання дитячої травми.
18. Чинники розвитку дитячої травми.
19. Проблема травматичних спогадів.
20. Нейробіологічні механізми при травматичному досвіді дитини.
21. Основні рекомендації протоколу NICE у роботі з травмою.
22. Протокол ТФ КПТ: фаза стабілізації, фаза опрацювання травматичного досвіду, фаза відновлення.
23. Трох-компонентний підхід в опрацюванні травматичного досвіду.
24. Роль психоедукації, безпеки та терапевтичного стосунку в опрацюванні травматичного досвіду.
25. Техніки коупінгу з симптомами ПТСР
26. Реорієнтація в теперішній ситуації як умова опрацювання травматичного досвіду.
27. Техніки активації ресурсів та залучення соціальної підтримки
28. Принципи та правила опрацювання травми.
29. Етапи опрацювання травматичного досвіду (рескрипція в уяві, побудова нарративу, реструктуризація, опрацювання «гарячих точок», поділитись історією).
30. Нейробіологічна модель симптомів ПТСР.
31. Сутність і види пост-травматичного стресового розладу (ПТСР).
32. Симптоми ПТСР.
33. Критерії ПТСР відповідно класифікатору DSM-5 та МКХ-11.
34. Стадії формування пост-стресових порушень та фази розвитку ПТСР.
35. Протоколи допомоги при ПТСР.
36. Менеджмент інтрузивних симптомів.
37. Менеджмент тригерів. Дискримінація тригерів.
38. Робота з проблемними способами емоційної регуляції при ПТСР.
39. Визначення поняття суїцид, суїцидальна поведінка, суїцидальні ідеї.
40. Детермінанти та динаміка суїцидальної поведінки.
41. Розпізнання суїцидальної небезпеки.
42. Оцінка суїцидального ризику та психологічна допомога при потенційному суїциді.
43. Алгоритм кризового втручання при суїцидальних думках.
44. Нейробіологічні основи депресій.
45. Класифікація та симптоматологія депресій.
46. Типологія депресивних розладів.
47. Психологічна допомога при депресії. Типовий протокол терапії при депресії.

48. Визначення поняття горе. Форми горя.
49. Симптоми переживання горя.
50. Особливості роботи з горем. Етапи психологічної допомоги при роботі з горем.
51. Ускладнене горе.
52. Особливості переживання горя дітьми.
53. Відмінності у дитячих реакціях на смерть залежно від етапу розвитку.
54. Діагностика ПТСР у учасників військових дій.
55. Психологічні проблеми, з якими стикаються учасники бойових дій.
56. Особливості психологічного консультування учасників бойових дій.
57. Методи та технології роботи з подолання бойової травми.
58. Особливості, принципи та етапи психотерапевтичної роботи з клієнтами, які перенесли травмуючу ситуацію.
59. Програми психотерапевтичної допомоги клієнтам, які перенесли травмуючу ситуацію.
60. Напрями психотерапії в роботі з клієнтами, які перенесли травмуючу ситуацію (КПТ, ТФ КПТ, EMDR-терапія, тілесно-орієнтована терапія, гештальт-терапія, арт-терапія).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна

1. Бріер Д., Скотт К. Основи травмофокусованої терапії / пер.з англ. Юлії Ясницької. Львів: Компанія «Манускрипт», 2023. – 440 с.
2. Блінов О. А. Психологія бойової психічної травми : монографія. Київ : Талком, 2016. 246 с. URL: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi71/0051503.pdf>.
3. Грандт В. В. Психологія травмуючих ситуацій : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 109 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/metodychky/2016/05/0039021.docx>.
4. Кризові стани в сучасних умовах: діагностика, корекція та профілактика : навч. посіб. / під ред. Л. М. Юр'євої. Київ : Галерея Принт, 2017. 174 с. URL: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi71/0051492.pdf>.
5. Психічне здоров'я особистості у кризовому суспільстві : зб. матеріалів VII Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Львів, 28 жовтня 2022 р.) / уклад. В. С. Бліхар. Львів : ЛьвДУВС, 2022. 412 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi69/0050386.pdf>. 10
6. Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій : метод. посіб. / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос [та ін.] ; за ред. З. Г. Кісарчук. Київ : Логос, 2015. 207 с. URL: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi71/0051501.pdf>.
7. Психологія травмуючих ситуацій: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. Л. Туриніна. – К.: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2017. – 160 с. – Бібліогр.: с. 149–159.
8. Психологія колективних травм: монографія / Павло Горностай ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2023. – 336 с.
9. Психологія екстремальності та психопрофілактика психічної травми й суїцидальних намірів : навч.-метод. посіб. / Л. І. Магдисюк, Р. П. Федоренко, А. П. Мельник, О. М. Хлівна, Т. І. Дучимінська. – Луцьк : Вежа-Друк, 2021. – 236 с.
10. Психологія стресу та стресових розладів : навч. посіб. / П86 Уклад. О. Ю. Овчаренко. — К. : Університет «Україна», 2023. — 266 с.
11. Шевченко Н. Ф. Психологічна допомога в кризових та екстремальних ситуаціях : навч. посіб. для здобувачів ступеня вищ. освіти магістра спец. "Психологія" освіт.-проф. програми "Психологія". Запоріжжя : ЗНУ, 2021. 192 с.

Додаткова

1. Гоцуляк Н.Є. Психологічна травма: аналіз та шляхи її подолання. URL: www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi.../cgiirbis_64.exe?
2. Зливков В.Л., Лукомська С.О., Федан О.В. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях К. : Педагогічна думка, 2016. 219 с
3. Кризова психологія: навчальний посібник. за заг. ред. проф. О.В. Тімченка. Х.: НУЦЗУ, 2020. 401 с.
4. Луппо С. Стратегії подолання психічної травми. Соціальна психологія. 2014. № 5 (7). С.25-35 .
5. Магдисюк Л. І., Мельник А. П. Психологія життєвих криз та кризове консультування: навч.-метод. посіб. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 100 с.
6. Мороз Р. А. Психологія травмуючих ситуацій та надання психологічної допомоги : методичні рекомендації. Миколаїв: Іліон, 2016. 224 с.
7. Мюллер М. Якщо ви пережили психотравмуючу подію / Пер. з англ. Діана Бусько; наук. ред. Катерина Явна. – Львів : Вид-во Українського католицького університету : Свічадо, 2014. 120 с.
8. Оверчук В.А. Методичні рекомендації до практичних занять з навчальної дисципліни «Психологія травмуючих ситуацій». Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. – 97 с.
9. Шевченко Н. Ф. Психологічна допомога в кризових та екстремальних ситуаціях : методичні рекомендації до самостійної роботи для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності "Психологія" освітньо-професійної програми "Психологія". Запоріжжя : ЗНУ, 2023. 57 с.

Інформаційні ресурси

1. Електронна бібліотека Національної бібліотеки України ім. В.І.Вернадського (www.nbuv.gov.ua)
2. Електронний архів номерів журналу «Психологічне консультування і психотерапія». <https://periodicals.karazin.ua/psychotherapy/issue/archive>
3. Електронний архів Збірника наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України Актуальні проблеми психології. Т. III Консультативна психологія і психотерапія <http://appspsychology.org.ua/index.php/ua/arkhiv-vydannia/tom-3>
4. Електронні репозитарії Донецького національного університету імені Василя Стуса. <http://rang.donnu.edu.ua/>

Викладач

Оксана СОЛОВЕЙ-ЛАГОДА

В.о завідувача кафедри

Оксана СОЛОВЕЙ-ЛАГОДА

Гарант освітньої програми

Катерина ВАСЮК

Керівник спеціальності

Вікторія ОВЕРЧУК